

Günther Batel: Komponenten musikalischen Erlebens. Eine experimentalpsychologische Untersuchung (= Göttinger Musikwissenschaftliche Arbeiten Bd. 7) (Diss. phil.). Bärenreiter-Antiquariat, Kassel, 1976. 201 pp.

Den foreliggende afhandling beskæftiger sig med et velkendt problem, nemlig den musikalske oplevelse og herunder spørgsmålet om formalæstetik contra følelsesæstetik. Batel har i sine undersøgelser sat sig for at belyse disse ting ad eksperimentel vej, idet han går ud fra den antagelse, at musik kan henvende sig til forskellige psykiske funktioner hos lytteren.

Undersøgelsen er foretaget med 30 musikeksempler, spændende fra renæssance-til elektronmusik, plus jazz, beat og malinesisk musik. Hermed tilstræbes en almen udforskning af musikoplevelsen. Som måleinstrument er anvendt en liste med 55 ord, hvor forsøgspersonerne for hvert ord skal angive graden af overensstemmelse med musikoplevelsen. Forsøgspersonerne var 52 studerende fra musikafdelingen ved Göttingens Pædagogiske Højskole og Musikhøjskolen i Hannover.

Ved hjælp af en såkaldt *clusteranalyse* grupperer Batel de 55 ord således, at ord, der bruges nogenlunde ens, kommer i samme gruppe. De syv clusters, der fremkommer, giver han betegnelserne *Ordnung, Temperament, Erregung, Empfindung, Ruhe, Prägnanz* og *Fremdartigkeit*.

Som generel konklusion når Batel frem til, at der i musikoplevelsen indgår såvel komponenter, der omhandler den formmæssige opfattelse af musikken, som komponenter, der går på den følelsesmæssige oplevelse. Endvidere ser han på, hvordan de syv clusters fordeler sig på de enkelte musikeksempler. Han konkluderer, at i

den førklassiske og klassiske musik er oplevelsen af de ordnende komponenter i musikken (altså formen) dominerende. I romantisk musik træder formoplevelsen tilbage til fordel for indtryk af prægnans i klangoplevelsen og emotionelle komponenter. Endelig i den moderne musik forsvinder formoplevelsen helt, og klangoplevelsen dominerer fuldstændig.

Dette er vel et venteligt resultat, når man tager i betragtning, at forsøgspersonerne sandsynligvis gennem deres studier er blevet optrænet til at genkende de klassiske former, men man må nok forudsætte, at resultaterne ville ændre sig, hvis forsøgspersonerne ikke havde speciel musikuddannelse. Det virker noget overraskende, når Batel på baggrund af den foreliggende undersøgelse konkluderer, at den musikalske lytten synes at bestå af et komponentmæssigt system af psykiske funktioner, og at "muligheden for at anvende disse funktioner direkte modsvares af det enkelte individs almene funktionsbehov" (p. 192).

Den sidste del af konklusionen synes der ikke at være belæg for i undersøgelsen, ihvorvel den ikke nødvendigvis er forkert. Derimod synes Batel at have overset et aspekt, som forekommer væsentligt i tolkningen af resultaterne, nemlig at resultaterne peger i retning af, at musikkens bekendthedsgrad er et vigtigt element i oplevelsen af den. Så vidt de foreliggende resultater kan tolkes, ser det ud somom det kræver en høj grad af bekendthed, før man oplever den underliggende struktur i

musikken, mens man ved mindre velkendt musik er i stand til at opfatte emotionelle og klanglige sider af den. Ved den helt

ukendte musik er der til gengæld tale om, at kommunikationen er så lille, at alene det klanglige aspekt opleves af tilhøreren.

Estrid Anker Olsen

Grammofon

Sange af Peter Heise og P.E. Lange-Müller. Dansk Musik Antologi 004-010. Sang: Kirsten Buhl Møller, Edith Guillaume, Bodil Gøbel, Else Paaske, Ulrik Cold, Ole Hedegaard, Bent Norup, Kurt Westi. Akkomp.: Kaja Bundgaard, John Damgaard, Friedrich Gürtler, Kjell Olsson, Fjeld Simonsen, Támás Vetö. EMI 6C 063-38102-08.

I Dansk Musik Antologi föreligger nu sju skivor med sånger av de två centralgestalterna i dansk romanskomposition under 1800-talet, Peter Heise och P.E. Lange-Müller. Av de 20 skivor som hittills kommit i denna serie har alltså drygt en tredjedel ägnats åt sånger, och då av endast två tonsättare. Ett "smalt" urval? Ja, men på samma gång en samlad klingande dokumentation av två tonsättare som är viktiga inte bara nationellt utan även i allmänt skandinaviskt perspektiv.

Inte mindre än 140 sånger har spelats in och fördelats på 3½ skivside var för Heise (67 sånger) och Lange-Müller (73 sånger). Det ger på en gång en mångsidig belysning av de två tonsättarna och rika tillfällen att jämföra dem, belysa förändringarna i dansk romansproduktion via deras verk, också att i någon mån skapa sig en föreställning om deras aktualitet i dag.

Här framträder klart den koncentrerade och precisa uttrycksförmågan i Heises sånger, mångfalden av olika uttryck och stilar: den folkvisartade *Liden Karin*, den i musiken bitvis mycket "italienska" *Aften*

på loggien, eller den sublimes *Skoveensomhed*, väl en av de "renaste" melodier någon skandinavisk sångtonsättare skapat – den återges med utomordentligt smidig och tät vokal linje av Kurt Westi, assisterad av Kjell Olsson; lugnet och balansen hos denna mycket erfarne pianomusiker förnimmes till fullo i denna och andra inspelningar.

Heise är representerad med en ganska lång rad strofiska sånger – och här utelämnas inga textstrofer. Också detta är en form av originaltrohet som faktiskt förtjänar en eloge, bl.a. just för att en melodis skiftande uttrycksfunktioner i förhållande till det varierande textinnehållet ju är den strofiska sångens särprägel. Bl.a. Bodil Gøbel utnyttjar fint dessa variationsmöjligheter, inte minst i de humoristiskt poängterade visorna.

På skivorna återges emellertid också Heises två största vokalverk: *Gudruns sorg* och den berömda *Dyveke-cykeln*. Den sistnämnda har kompletterats med den separat utgivna *Se nu er sommeren kommen*, som bildar den fatalistiska epi-